

**KEBAHAGIAAN SUBJEKTIF DALAM
KALANGAN ORANG KURANG UPAYA-FIZIKAL
(OKU-F)**

FERLIS BIN BULLARE @ BAHARI

PERPUSTAKAAN
UNIVERSITI MALAYSIA SABAH

UMS

**TESIS INI DIKEMUKAKAN SEBAGAI
MEMENUHI KEPERLUAN UNTUK
MENDAPATKAN IJAZAH DOKTOR FALSAFAH**

**SEKOLAH PSIKOLOGI DAN KERJA SOSIAL
UNIVERSITI MALAYSIA SABAH
2014**

UNIVERSITI MALAYSIA SABAH

BORANG PENGESAHAN STATUS TESIS

JUDUL: KEBAHAGIAAN SUBJEKTIF DALAM KALANGAN ORANG KURANG UPAYA-FIZIKAL (OKU-F)

IJAZAH: DOKTOR FALSAFAH (PSIKOLOGI)

Saya Ferlis Bin Bullare @ Bahari, Sesi Pengajian 2011-2013, mengaku membenarkan tesis Doktor Falsafah ini disimpan di Perpustakaan Universiti Malaysia Sabah dengan syarat-syarat kegunaan seperti berikut:-

1. Tesis ini adalah hak milik Universiti Malaysia Sabah.
2. Perpustakaan Universiti Malaysia Sabah dibenarkan membuat salinan untuk tujuan pengajian sahaja.
3. Perpustakaan dibenarkan membuat salinan tesis ini sebagai bahan pertukaran antara institusi pengajian tinggi.

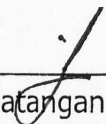
4. Sila tandakan (/)

SULIT (Mengandungi maklumat yang berdarjah keselamatan atau kepentingan Malaysia seperti yang termaktub di dalam AKTA RAHSIA RASMI 1972)

TERHAD (Mengandungi maklumat TERHAD yang telah ditentukan oleh organisasi/badan di mana penyelidikan dijalankan)

TIDAK TERHAD

Disahkan oleh,

(Tandatangan Penulis)

NURULAIN BINTI ISMAIL
LIBRARIAN
UNIVERSITI MALAYSIA SABAH
(Tandatangan Pustakawan)

Alamat Tetap : No. 27, Lorong Raja Udang 3A,
Kingfisher Park, 88400
Kota Kinabalu, Sabah

(PROF. MADYA DR. MURNIZAM HALIK)
Penyelia Utama

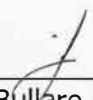
Tarikh : 24 Februari 2014

(PROF. DR. ROSNAH ISMAIL)
Penyelia Bersama

PENGAKUAN

Saya akui karya ini adalah hasil kerja saya sendiri kecuali nukilan, ringkasan dan rujukan yang tiap-tiap satunya telah saya jelaskan sumbernya.

24 Februari 2014

_____
Ferlis Bin Bullare @ Bahari
PR2010-9073

UMS
UNIVERSITI MALAYSIA SABAH

PENGESAHAN PENYELIA

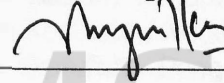
NAMA : FERLIS BIN BULLARE @ BAHARI
NO MATRIK : PR2010-9073
TAJUK : KEBAHAGIAAN SUBJEKTIF DALAM KALANGAN
ORANG KURANG UPAYA-FIZIKAL (OKU-F)
IJAZAH : DOKTOR FALSAFAH (PSIKOLOGI)
TARIKH VIVA : 17 JANUARI 2014

PENGESAHAN OLEH

1. **PENYELIA UTAMA**

Prof. Madya Dr. Murnizam Halik

Tandatangan

2. **PENYELIA BERSAMA**

Prof. Dr. Rosnah Ismail

UMS
UNIVERSITI MALAYSIA SABAH

PENGHARGAAN

Dengan nama Allah yang Maha Pengasih dan Penyayang. Selawat dan salam ke atas junjungan besar Rasulullah SAW, keluarga dan Sahabat-sahabat baginda. Alhamdulillah dengan kudrat dan izin Allah SWT, maka terhasil laporan tesis PhD bertajuk 'Kebahagiaan Subjektif dalam Kalangan Orang Kurang Upaya-Fizikal (OKU-F)'. Setinggi penghargaan dan terima kasih ditujukan buat Y.Berusaha Prof. Madya Dr. Murnizam Hj. Halik (Penyelia Utama) dan Y.Bhg. Prof. Dr. Rosnah Ismail (Penyelia Bersama) atas segala bimbingan, tunjuk ajar dan sokongan yang berterusan. Penghargaan terima kasih juga ditujukan kepada Prof. Madya Dr. Chua Bee Seok, Ketua, Unit Penyelidikan Psikologi dan Kesihatan Sosial, UMS; Cik Agnes Sombuling, Timbalan Dekan (Penyelidikan dan Inovasi), SPKS; Prof. Madya Dr. Mohd Dahlan, Timbalan Dekan (Akademik dan Hal Ehwal Pelajar), SPKS, Prof. Madya Dr. Balan Rathakrishnan dan En. Beddu Salam Baco, pensyarah SPKS UMS dan tidak lupa kepada Prof. Dr. Vincent Pang, Prof. Dr. Amran Ahmed dan Prof. Madya Ho Chong Mun atas segala tunjuk ajar, dorongan dan motivasi.

Ucapan terima kasih turut ditujukan kepada pihak Kementerian Pengajian Tinggi Malaysia (kini Kementerian Pendidikan Malaysia) atas peluang yang diberikan di bawah Skim Latihan Akademik IPTA; Ketua Pengarah Kebajikan Masyarakat Malaysia; Pengarah dan Penolong Pengarah (Bahagian Pembangunan OKU dan Institusi), Jabatan Perkhidmatan Kebajikan Am Sabah; Penguasa Pusat Pemulihan Orang Kurang Upaya Kimanis, Papar; Pengarah Kesihatan Negeri Sabah, Pengarah dan kakitangan di Wad Rehabilitasi, Hospital Beaufort; Pengurus dan kakitangan Sabah Cheshire Home; Pengarah dan kakitangan Jasa Bumi Prosthetic and Rehab Supply; semua responden kajian, enumerator (Julie Christie, Asong, Kenson Rubanjar, Pang Tsun Kuo, Mansur Bahari, Efendy, Surianti Lajuma, Gusrianti Marsuki, Siti Quyume Azira Aziz, Muhammad Zulkarnain Adinin, Muhammad Zulbadri Adinin dan Puan Sabrina. Kerjasama, komitmen dan bantuan yang diberikan amat dihargai.

Tidak lupa juga kepada penilai kesahan muka dan kesahan kandungan Instrumen Kebahagiaan Subjektif OKU-F (IKSOKU-F), *peer checks*, *member checks*, penilai proposal, pre-viva dan penilai dan jawatankuasa viva, kakitangan di Pusat Pengajian Pascasiswazah khususnya En. Fadili dan Hafiz serta rakan-rakan seperjuangan di Sekolah Psikologi dan Kerja Sosial, Universiti Malaysia Sabah serta guru-guru dan sahabat handai, doa dan sokongan anda tidak akan dilupakan.

Akhir kata ucapan terima kasih kepada ayahanda Hj. Bahari Husin dan bonda, Hjh. Jodde Tola, Abang (Jamal & Mansur), kakak (Nuridah) dan adik (Allahyarham Mohd. Yunus) yang sentiasa memberi galakan dan sokongan yang tidak ternilai untuk melanjutkan pelajaran pada peringkat PhD. Buat isteri tersayang, Puan Salminah Amin, anak-anak yang dikasihi (Khadijah Fariyah Mardiyah, Muhammad Adam Furqan dan Muhammad Irfan Fadlan), pengorbanan dan kesabaran kalian amat dihargai dan sangat bermakna. Semoga jasa kalian semua direndhai Allah SWT.

Ferlis Bin Bullare @ Bahari
24 Februari 2014

ABSTRAK

KEBAHAGIAAN SUBJEKTIF DALAM KALANGAN ORANG KURANG UPAYA-FIZIKAL (OKU-F)

Kajian berbentuk *exploratory sequential design* ini dijalankan bertujuan untuk meneroka secara kualitatif kebahagiaan subjektif Orang Kurang Upaya-Fizikal (OKU-F), membentuk Skala Dimensi Kebahagiaan Subjektif OKU-F (SDKSOKU-F) dan Skala Sumber Kebahagiaan Subjektif OKU-F (SSKSOKU-F) berdasarkan dapatan kajian kualitatif serta menguji dan menilai ciri psikometrik SDKSOKU-F dan SSKSOKU-F. Dalam kajian kualitatif menggunakan *Grounded Theory*, seramai 29 OKU-F telah dijadikan responden kajian. Persampelan bertujuan digunakan dalam proses pemilihan responden. Protokol temubual yang telah dibentuk merangkumi soalan terbuka dan separa struktur mengenai kebahagiaan OKU-F. Hasil kajian dengan menggunakan metod *Grounded Theory* mendapati terdapat enam dimensi kebahagiaan subjektif OKU-F iaitu 1) kepuasan, 2) sendiri, 3) emosi positif, 4) makna hidup, 5) kesejahteraan rohani dan 6) pemikiran positif. Sementara itu, terdapat 10 sumber kebahagiaan subjektif OKU-F iaitu 1) interaksi sosial, 2) sokongan penjaga, 3) sokongan rakan, 4) sokongan institusi, 5) sokongan peralatan, 6) kebolehaksesan, 7) kesaksamaan, 8) kebebasan, 9) pencapaian dan 10) kesihatan fizikal. Fasa Interim melibatkan proses pembentukan SDKSOKU-F yang terdiri daripada 58 item dan SSKSOKU-F merangkumi 66 item. Fasa 2 iaitu pelaksanaan kajian tinjauan melibatkan seramai 290 OKU-F yang tinggal di sekitar negeri Sabah. Analisis penerokaan faktor menunjukkan terdapat empat (4) sub-skala dimensi kebahagiaan subjektif OKU-F iaitu 1) kerohanian, 2) emosi, 3) efikasi diri, 4) kepuasan terhadap akses. Di samping itu, kajian membuktikan terdapat lapan (8) sumber kebahagiaan subjektif OKU-F iaitu 1) sokongan penjaga, 2) sokongan rakan, 3) sokongan peralatan, 4) kebolehaksesan, 5) eliminasi, 6) pencapaian, 7) kesaksamaan, dan 8) sokongan institusi. Keputusan kesahan konvergen menunjukkan terdapat hubungan positif yang signifikan antara empat sub-skala dimensi kebahagiaan subjektif dan lapan sumber kebahagiaan subjektif OKU-F. Di samping itu, terdapat hubungan positif yang signifikan antara empat sub-skala dimensi kebahagiaan subjektif dengan *Satisfaction with Life Scale (SWLS)* dan *Sense of Well-Being Inventory (SWBI)*. Nilai pekali *Cronbach Alpha* dan *Split-Half* bagi sub-skala dimensi kebahagiaan subjektif OKU-F adalah sederhana hingga sangat tinggi. Penerokaan mengenai kebahagiaan daripada pandangan OKU-F sendiri, pembentukan dan pengujian psikometrik instrumen kebahagiaan subjektif OKU-F diharapkan dapat memberi input yang berguna kepada pihak kerajaan dalam usaha memasukkan elemen Indeks Kebahagiaan dalam *Najibnomics* iaitu hala tuju negara menuju ke arah antara negara yang paling bahagia di dunia dan pencapaian kesejahteraan masyarakat secara umum. Penyelidikan ini juga diyakini memberi manfaat khususnya bidang Psikologi Positif, komuniti OKU-F, institusi, pihak kerajaan dan masyarakat secara umumnya.

ABSTRACT

A sequential exploratory study design was conducted in pertinent to explore qualitatively on People with Physical Disabilities (PwPDs)'s subjective happiness. This study is also meant to develop the Subjective Happiness Dimensional Scale-PwPDs (SHDS-PwPDs) and the Subjective Happiness Sources Scale-PwPDs (SHSS-PwPDs) based on the qualitative findings and, to test and evaluates the SHDS-PwPDs and SHSS-PwPDs. The qualitative study has involved 29 PwPDs as the respondents in this study. A purposeful sampling approach was used in the selection of these respondents. Open-ended and semi-structured questions of an interview protocol was also constructed to investigate the happiness experienced by these PwPDs. Results of this study in using the Grounded Theory method revealed six subjective happiness dimensions of the PwPD. The dimensions are; 1) satisfaction, 2) self, 3) positive emotion, 4) meaning of life, 5) spiritual well-being and 6) positive thinking. Ten sources of subjective happiness among PwPDs are also found which included; 1) social interaction, 2) caretaker support, 3) friends support, 4) institution support, 5) equipment support, 6) accessibility, 7) equality, 8) freedom, 9) achievement and 10) physical health. An interim phase involving a developmental process of 58 items in SHDS-PwPDs and 69 items in SHSS-PwPDs was steered accordingly. The second phase which was a survey study, had involved 290 PwPDs who reside in the Malaysian State of Sabah. The exploratory factor analysis for the dimensions and sources of PwPDs showed that there are four sub-scale dimensions of subjective happiness among the PwPDs which are; 1) spirituality, 2) emotion, 3) self-efficacy, and 4) satisfaction with accessibility. The study also proved that there are eight sources of PwPDs subjective happiness which are 1) caretaker support, 2) friends support, 3) equipment support, 4) accessibility, 5) elimination, 6) performance, 7) equality, and 8) institutional support. The convergent validity result showed that there is a significant positive relationship among the four sub-scales of happiness dimensions and the eight sources of PwPDs subjective happiness. There is also a significant positive relationship between four sub-scales subjective happiness dimensions to Satisfaction with Life Scale (SWLS) and Sense of Well-Being Inventory (SWBI). The coefficient of the Cronbach Alpha and Split-Half of the SHDS-PwPD were found moderately high to very high. The exploration of happiness among disabled people through their introspections and the formation of PwPDs subjective happiness instrument are expected to provide valuable input to the government in an effort to incorporate the elements of Happiness Index in the Najibnomics, which is one of the directions of this country in becoming one of the happiest country in the world and to achieve a well-being society in general. This research is also believed to be beneficial, particularly in the field of Positive Psychology, to the disabled communities, institutions, governments and the society in general.

KANDUNGAN

	Halaman
PENGAKUAN	i
PENGESAHAN PENYELIA	ii
PENGHARGAAN	iii
ABSTRAK	iv
ABSTRACT	v
KANDUNGAN	vi
SENARAI JADUAL	x
SENARAI RAJAH	xiv
SENARAI FOTO	xv
SENARAI SINGKATAN	xvii
SENARAI LAMPIRAN	xviii
BAB 1: PENDAHULUAN	1
1.1 Pengenalan	1
1.1.1 Latar Belakang Kajian	2
1.2 Permasalahan Kajian	8
1.3 Persoalan Kajian	12
1.4 Tujuan Kajian	13
1.5 Kepentingan Kajian	13
1.6 Skop Kajian	16
1.7 Kesimpulan	16
BAB 2: SOROTAN LITERATUR	18
2.1 Pengenalan	18
2.2 Falsafah dan Sejarah Ringkas Konsep Kebahagiaan	18
2.3 Teori Kebahagiaan	22
2.3.1 Teori Hedonisma	22
2.3.2 Teori Eudaimonia	26
2.3.3 Teori Kebahagiaan Sejati	27
2.4 Model Psikologi Kebahagiaan	30
2.5 Model Sosial dan Model Perubatan Ketidakupayaan	33
2.6 Ulasan Kajian Lepas	37
2.6.1 Kajian Kebahagiaan Umum	37
2.6.2 Kajian Kebahagiaan OKU-Fizikal	53
2.6.3 Kebahagiaan OKU-F Berdasarkan Model Kebahagiaan Lyubomirsky, Sheldon dan Schkade (2005)	57
2.6.4 Pengukuran Kebahagiaan	66
2.7 Definisi Konsep	75
2.7.1 Kebahagiaan	75
2.7.2 Orang Kurang Upaya dan OKU-F	79
2.8 Kerangka Kajian	79
2.9 Kesimpulan	83

BAB 3: METODOLOGI	84
3.1 Pengenalan	84
3.2 Proses Penyelidikan	84
3.3 Reka Bentuk Kajian	86
3.4 Fasa 1: Pendekatan Kualitatif	87
3.4.1 <i>Grounded Theory Methodology</i>	87
3.4.2 Subjek Kajian Kualitatif	88
3.4.3 Lokasi Kajian Kualitatif	95
3.4.4 Protokol Kajian Kualitatif	95
3.4.5 Teknik Pengumpulan Data Kualitatif	96
3.4.6 Tatacara Kajian Kualitatif	105
3.4.7 Proses Analisis Data Kualitatif	107
3.4.8 Kesahan dan Kebolehpercayaan Data Kajian Kualitatif	128
3.4.9 Pertimbangan Etika	134
3.5 Fasa Interim: Pembentukan Instrumen Kebahagiaan Subjektif OKU-F (IKSOKU-F)	135
3.6 Fasa 2: Pendekatan Kuantitatif	136
3.6.1 Rekabentuk Kajian	136
3.6.2 Subjek Kajian	136
3.6.3 Lokasi Kajian	141
3.6.4 Alat Kajian	141
3.6.5 Kaedah Pengumpulan Data Kuantitatif	146
3.6.6 Analisis Data Kuantitatif	147
3.7 Kesimpulan	149
BAB 4: HASIL KAJIAN KUALITATIF	151
4.1 Pendahuluan	151
4.2 Model Kebahagiaan Subjektif OKU-F	151
4.3 Kategori Teras: Kebahagiaan Subjektif OKU-F	154
4.3.1 Kepuasan	155
4.3.2 Kendiri	160
4.3.3 Makna Hidup	168
4.3.4 Emosi	173
4.3.5 Kerohanian	190
4.3.6 Pemikiran Positif	196
4.4 Sumber Kebahagiaan Subjektif OKU-F	202
4.4.1 Interaksi Sosial	202
4.4.2 Sokongan Penjaga	220
4.4.3 Sokongan Rakan	227
4.4.4 Sokongan Institusi	231
4.4.5 Sokongan Peralatan	234
4.4.6 Kebolehaksesan	243
4.4.7 Kesaksamaan	260
4.4.8 Kebebasan	262
4.4.9 Pencapaian	269
4.4.10 Kesihatan Fizikal	277

4.5	Cabaran, Strategi dan Kesan Kebahagiaan Subjektif OKU-F	285
4.6	Kesimpulan	289
BAB 5:	FASA INTERIM: PEMBENTUKAN IKSOKU-F	291
5.1	Pengenalan	291
5.2	Proses dan Langkah Pembentukan IKSOKU-F	292
	5.2.1 Kenal Pasti Dimensi dan Sumber Kebahagiaan Subjektif OKU-F	292
	5.2.2 Pembentukan Item	293
	5.2.3 Penentuan Skala Pengukuran	300
	5.2.4 Analisis Kesahan Muka dan Kandungan oleh Pakar	301
	5.2.5 Pemilihan Instrumen Kebahagiaan Piawai	302
	5.2.6 Pentadbiran IKSOKU-F	302
	5.2.7 Penilaian Psikometrik IKSOKU-F	305
5.3	Kesimpulan	305
BAB 6:	HASIL KAJIAN KUANTITATIF	307
6.1	Pengenalan	307
6.2	Kesahan Konstruk Dimensi dan Sumber Kebahagiaan Subjektif OKU-F	308
	6.2.1 Kesahan Konstruk Dimensi Kebahagiaan Subjektif OKU-F	310
	6.2.2 Kesahan Konstruk Sumber Kebahagiaan Subjektif OKU-F	317
6.3	Pengesahan Komponen Analisis Faktor Bagi Dimensi dan Sumber Kebahagiaan Subjektif OKU-F Melalui <i>Split-Sample</i> Menggunakan Putaran Promax	332
6.4	Kesahan Konvergen antara Sub-Skala Dimensi dan Sumber Kebahagiaan Subjektif OKU-F	337
6.5	Kesahan Konvergen antara Sub-Skala dimensi Kebahagiaan Subjektif dengan <i>Satisfaction with Life Scale (SWLS)</i> dan <i>Psychological Well Being Scale (PWBS)</i>	338
6.6	Kebolehpercayaan Ketekalan Dalaman Sub-Skala Dimensi, Sumber Kebahagiaan Subjektif OKU-F, <i>SWLS</i> dan <i>PWB</i>	340
6.7	Kualiti Item SDKSOKU-F dan SSKSOKU-F	341
6.8	Penilaian SDKSOKU-F dan SSKSOKU-F Menggunakan Skor Faktor dan <i>Skala Summated</i>	343
6.9	Kesimpulan	346
BAB 7:	PERBINCANGAN DAN PENUTUP	349
7.1	Pengenalan	349
7.2	Ringkasan Kajian	349
7.3	Perbincangan Hasil Kajian	353
7.4	Implikasi Kajian	391
	7.4.1 Implikasi Teori dan Model Kajian	391
	7.4.2 Implikasi Praktikal	393
	7.4.3 Implikasi Dasar	395
	7.4.4 Implikasi Klinikal	397
7.5	Limitasi Kajian	398
7.6	Saranan Kajian	399
7.7	Penutup	400

UMS
UNIVERSITI MALAYSIA SABAH

SENARAI JADUAL

		Halaman
Jadual 1.1	Statistik OKU dan jumlah penduduk mengikut negeri di Malaysia sehingga tahun 2011	4
Jadual 1.2	Statistik OKU dan jumlah penduduk antara tahun 2000 2011 di negeri Sabah	5
Jadual 1.3	Bilangan OKU mengikut jenis ketidakupayaan tahun 2011 di negeri Sabah	5
Jadual 2.1	Pengukuran kepuasan hidup yang terawal	68
Jadual 2.2	Faktor pemberat bagi faktor kebahagiaan Compton	71
Jadual 3.1	Proses penyelidikan bagi rekabentuk <i>exploratory sequential design</i> kajian "Kebahagiaan subjektif dalam kalangan Orang Kurang Upaya-Fizikal (OKU-F)	85
Jadual 3.2	Ciri demografi responden kajian kualitatif (N = 29)	92
Jadual 3.3	Ciri ketidakupayaan responden kajian kualitatif (N = 29)	94
Jadual 3.4	Contoh format nota lapangan	102
Jadual 3.5	Tatacara kajian kualitatif (<i>Grounded Theory</i>)	105
Jadual 3.6	Petikan daripada kod R1 bagi kategori dan sifat yang sama	118
Jadual 3.7	Petikan daripada kod R1 bagi kategori yang sama dan sifat yang berbeza	119
Jadual 3.8	Petikan daripada kod R1 dan R2 bagi kategori yang sama dan sifat yang berbeza	119
Jadual 3.9	Senarai semak ketepuan teoritikal berdasarkan kategori dan sub-kategori	127
Jadual 3.10	Nilai Cohen Kappa bagi lima kategori awal semasa pengkodan terbuka bagi responden pertama	134
Jadual 3.11	Profil demografi responden kajian kuantitatif (N = 290)	137
Jadual 3.12	Ciri ketidakupayaan responden kajian kuantitatif (N = 290)	139
Jadual 3.13	Sub-skala dan bilangan item SDKSOKU-F sebelum dan selepas penerokaan analisis data	142
Jadual 3.14	Sub-skala dan bilangan item SSKSOKU-F sebelum dan selepas penerokaan analisis data	143
Jadual 3.15	Andaian/kriteria bagi penerokaan analisis faktor mengikut Hair <i>et al.</i> (2010, 2012)	148
Jadual 5.1	Proses pembentukan kategori (Dimensi kepuasan dan emosi) dan Sifat (<i>Properties</i>)	295
Jadual 5.2	Contoh pembentukan item dimensi kepuasan OKU-F	297
Jadual 5.3	Contoh pembentukan item dimensi emosi OKU-F	297
Jadual 5.4	Kategori OKU-F, tempoh dan kaedah menjawab IKSOKU-F	303
Jadual 5.5	Perkataan yang kurang difahami oleh OKU-F semasa kajian awal	304
Jadual 5.6	Pekali <i>Cronbach Alpha</i> dan <i>Split-Half</i> sub-skala dimensi dan sumber kebahagiaan subjektif OKU-F bagi kajian awal (N = 20)	305
Jadual 6.1	Panduan faktor pemberat berdasarkan saiz sampel	310

Jadual 6.2	Hasil analisis faktor (promax) mengikut kriteria Hair <i>et al.</i> (2010, 2012) bagi dimensi kebahagiaan subjektif	310
Jadual 6.3	Analisis faktor (promax) bagi dimensi kebahagiaan subjektif Orang Kurang Upaya-Fizikal (OKU-F) (N = 290)	311
Jadual 6.4	Matriks korelasi bagi dimensi kebahagiaan subjektif Orang Kurang Upaya-Fizikal (N = 290) (Putaran Promax)	312
Jadual 6.5	Min dan sisihan piawai item dimensi kebahagiaan subjektif (kerohanian) Orang Kurang Upaya-Fizikal (N = 290)	313
Jadual 6.6	Min dan sisihan piawai item dimensi kebahagiaan subjektif (emosi) Orang Kurang Upaya-Fizikal (N = 290)	313
Jadual 6.7	Min dan sisihan piawai item dimensi kebahagiaan subjektif (efikasi diri) Orang Kurang Upaya-Fizikal (N = 290)	314
Jadual 6.8	Min dan sisihan piawai item dimensi kebahagiaan subjektif (kepuasan terhadap akses) Orang Kurang Upaya-Fizikal (N = 290)	314
Jadual 6.9	Hasil analisis faktor (Varimax) mengikut Kriteria Hair <i>et al.</i> (2010, 2012) bagi dimensi kebahagiaan subjektif	315
Jadual 6.10	Analisis faktor (varimax) bagi dimensi kebahagiaan subjektif Orang Kurang Upaya-Fizikal (OKU-F)	316
Jadual 6.11	Matriks korelasi dimensi kebahagiaan subjektif Orang Kurang Upaya-Fizikal (N = 290) (putaran varimax)	317
Jadual 6.12	Andaian/kriteria dan hasil kajian analisis faktor (Putaran Promax) mengikut kriteria Hair <i>et al.</i> (2010, 2012) bagi sumber kebahagiaan subjektif OKU-F	318
Jadual 6.13	Analisis Faktor (putaran promax) Bagi Sumber Kebahagiaan Subjektif Orang Kurang Upaya-Fizikal (N = 290)	319
Jadual 6.14	Matriks korelasi antara sub-skala sumber kebahagiaan subjektif Orang Kurang Upaya-Fizikal (putaran promax)	322
Jadual 6.15	Min dan sisihan piawai item sumber kebahagiaan subjektif (sokongan keluarga) Orang Kurang Upaya-Fizikal (N = 290)	323
Jadual 6.16	Min dan sisihan piawai item sumber kebahagiaan subjektif (sokongan rakan) Orang Kurang Upaya-Fizikal (N = 290)	323
Jadual 6.17	Min dan sisihan piawai item sumber kebahagiaan subjektif (sokongan peralatan) Orang Kurang Upaya-Fizikal (N = 290)	324
Jadual 6.18	Min dan sisihan piawai item sumber kebahagiaan subjektif (kebolehaksesan) Orang Kurang Upaya-Fizikal (N = 290)	325
Jadual 6.19	Min dan sisihan piawai item sumber kebahagiaan subjektif (eliminasi) Orang Kurang Upaya-Fizikal (N = 290)	325
Jadual 6.20	Min dan sisihan piawai item sumber kebahagiaan subjektif (pencapaian) Orang Kurang Upaya-Fizikal	326

	(N = 290)	
Jadual 6.21	Min dan sisihan piawai item sumber kebahagiaan subjektif (kesaksamaan) Orang Kurang Upaya-Fizikal (N = 290)	327
Jadual 6.22	Min dan sisihan piawai item sumber kebahagiaan subjektif (sokongan institusi) Orang Kurang Upaya-Fizikal (N = 290)	327
Jadual 6.23	Hasil analisis faktor (putaran varimax) mengikut kriteria Hair <i>et al.</i> (2010, 2012) bagi sumber kebahagiaan subjektif OKU-F	328
Jadual 6.24	Analisis Faktor (putaran varimax) Bagi Sumber Kebahagiaan Subjektif Orang Kurang Upaya-Fizikal (N = 290)	329
Jadual 6.25	Matriks korelasi antara sub-skala sumber kebahagiaan subjektif Orang Kurang Upaya-Fizikal (putaran varimax) (N = 290)	322
Jadual 6.26	Pengesahan komponen analisis faktor (promax) bagi dimensi kebahagiaan subjektif Orang Kurang Upaya-Fizikal (OKU-F) bagi sampel kumpulan pertama (n = 145)	333
Jadual 6.27	Matriks korelasi bagi dimensi kebahagiaan subjektif Orang Kurang Upaya-Fizikal (putaran promax) bagi sampel kumpulan pertama (n = 145)	334
Jadual 6.28	Pengesahan komponen analisis faktor (promax) bagi dimensi kebahagiaan subjektif Orang Kurang Upaya-Fizikal (OKU-F) bagi sampel kumpulan kedua (n = 145)	335
Jadual 6.29	Matriks korelasi bagi dimensi kebahagiaan subjektif Orang Kurang Upaya-Fizikal (putaran promax) bagi sampel kumpulan kedua (n = 145)	336
Jadual 6.30	Interkorelasi antara sub-skala dimensi kebahagiaan subjektif Orang Kurang Upaya-Fizikal	337
Jadual 6.31	Interkorelasi antara sub-skala sumber kebahagiaan subjektif Orang Kurang Upaya-Fizikal	338
Jadual 6.32	Interkorelasi antara sub-skala dimensi kebahagiaan subjektif Orang Kurang Upaya-Fizikal dengan <i>SWLS</i> dan <i>PWB</i>	339
Jadual 6.33	Interkorelasi antara sub-skala sumber kebahagiaan subjektif Orang Kurang Upaya-Fizikal dengan <i>PWB</i> dan <i>SWLS</i>	339
Jadual 6.34	Pekali <i>Cronbach Alpha</i> dan <i>Split-Half</i> sub-skala dimensi dan sumber kebahagiaan subjektif OKU-F serta alat ukur piawai <i>SWLS</i> dan <i>PWB</i> (N = 290)	340
Jadual 6.35	Nilai pekali korelasi Pearson antara 25 item Skala Dimensi Kebahagiaan Subjektif Orang Kurang Upaya-Fizikal (SDKSOKU-F) dengan Skor Keseluruhan SDKSOKU-F (N = 290)	342
Jadual 6.36	Nilai pekali korelasi Pearson antara 42 item Skala Sumber Kebahagiaan Subjektif Orang Kurang Upaya-Fizikal (SSKSOKU-F) dengan Skor Keseluruhan SSKSOKU-F (N = 290)	342

Jadual 6.37	Penilaian pada pembolehubah baru daripada pembolehubah asal menggunakan Skor Faktor dan Skala <i>Summated</i> Berdasarkan Jantina (N = 290)	344
Jadual 6.38	Penilaian pada pembolehubah baru daripada pembolehubah asal menggunakan Skor Faktor dan Skala <i>Summated</i> Berdasarkan Kategori Ketidakupayaan (N = 290)	344
Jadual 6.39	Korelasi antara Skala <i>Summated</i>	345
Jadual 6.40	Korelasi antara Skala <i>Summated</i> dan Skor Faktor	346

UMS
UNIVERSITI MALAYSIA SABAH

SENARAI RAJAH

		Halaman
Rajah 2.1	Korelasi antara Kesejahteraan dan Distres Psikologikal	73
Rajah 2.2	Kerangka Model Kajian Kebahagiaan Subjektif dalam Kalangan Orang Kurang Upaya-Fizikal (OKU-F)	82
Rajah 3.1	<i>Exploratory Sequential Design</i>	86
Rajah 3.2	<i>Exploratory Sequential Design</i> Bagi Kajian Penerokaan Kebahagiaan Subjektif dalam Kalangan Orang Kurang Upaya-Fizikal	87
Rajah 3.3	Model Konsep-Petunjuk	116
Rajah 3.4	Model Kategori-Konsep-Petunjuk	116
Rajah 3.5	Model Petunjuk, Konsep dan Kategori	117
Rajah 3.6	Pengekodaan Terpilih Melalui Metod Perbandingan Berterusan: Responden 1 (R1) dan Responden 2 (R2)	121
Rajah 4.1	Model Kebahagiaan Subjektif OKU-F	152
Rajah 5.1	Kategori asas (konsep) dengan Tiga Indikator/Petunjuk (item)	296
Rajah 5.2	Skala Likert Lima Mata	301
Rajah 7.1	Dimensi Kebahagiaan Subjektif OKU-Fizikal	392
Rajah 7.2	Sumber Kebahagiaan Subjektif OKU-Fizikal	393

UMS
UNIVERSITI MALAYSIA SABAH

SENARAI FOTO

		Halaman
Foto 4.1	Gambar Kaki Palsu	160
Foto 4.2	Situasi Gembira Selepas Mesyuarat Young Voices	176
Foto 4.3	Situasi Gembira Ketika Berada di Institusi	177
Foto 4.4	Situasi Gembira Ketika Berada di Pusat Beli Belah	178
Foto 4.5	Situasi Gembira Ketika Berinteraksi dengan Menteri	178
Foto 4.6	Situasi Gembira Ketika Bulan Kebajikan Peringkat Negeri Sabah	179
Foto 4.7	Situasi Seronok Ketika Membuat Persembahan	180
Foto 4.8	OKU-F Berinteraksi Semasa di Institusi (Sabah Cheshire Home)	211
Foto 4.9	OKU-F Berinteraksi Semasa di Institusi (Sekolah)	213
Foto 4.10	OKU-F Berinteraksi dengan Pelanggan dan Keluarga OKU-F	218
Foto 4.11	OKU-F Berinteraksi Melalui Facebook	219
Foto 4.12	Bantuan Rakan Terhadap OKU-F	228
Foto 4.13	OKU-F Mendapat Sokongan daripada Rakan di Sekolah	230
Foto 4.14	OKU-F Mendapat Sokongan daripada Kakitangan dan Sukarelawan di Institusi	233
Foto 4.15	<i>Commode Chair</i>	236
Foto 4.16	Kusyen Kerusi Roda	236
Foto 4.17	Alat yang Digunakan di Wad Pemulihan	237
Foto 4.18	Kaki Palsu (Atas Lutut)	238
Foto 4.19	Kaki Palsu (Bawah Lutut)	238
Foto 4.20	<i>Catheter</i>	239
Foto 4.21	Kerusi Roda untuk Kanak-kanak Cerebral Palsy	240
Foto 4.22	<i>Standard Wheelchair</i>	241
Foto 4.23	Kerusi Roda yang Berkualiti	242
Foto 4.24	Fungsi Kusyen Kerusi Roda	243
Foto 4.25	Kemudahan Tandas Piawai untuk OKU-F	245
Foto 4.26	Kemudahan Tandas Tidak Piawai untuk OKU-F	246
Foto 4.27	Kemudahan Parkir Piawai untuk OKU-F	247
Foto 4.28	Kemudahan Parkir Tidak Piawai untuk OKU-F	247
Foto 4.29	Kemudahan Parkir yang Disalahgunakan oleh Bukan OKU	248
Foto 4.30	Ruang Kemudahan Parkir yang Disalahgunakan oleh Bukan OKU	249
Foto 4.31	Ruang Kemudahan Parkir yang Disalahgunakan oleh Bukan OKU	249
Foto 4.32	Ruang Kemudahan Parkir yang Tidak Piawai dan Disalahgunakan oleh Bukan OKU	249
Foto 4.33	Ruang Kemudahan Lif yang Piawai OKU yang Menggunakan Kerusi Roda	250
Foto 4.34	Penyediaan <i>Slope</i> dan <i>Ramp</i> yang Piawai untuk OKU-F	250
Foto 4.35	Akses Dalam Rumah Responden OKU-F	253
Foto 4.36	Akses Luar Rumah Responden OKU-F	254
Foto 4.37	Halangan Persekitaran Luar Rumah	254
Foto 4.38	Kemudahan Pengangkutan Awam	257

	(Bas) Tidak Piawai untuk OKU-F	
Foto 4.39	Kemudahan Pengangkutan Awam (Bas) Piawai untuk OKU-F	258
Foto 4.40	Kemudahan Pengangkutan Awam (Keretapi) Tidak Piawai untuk OKU-F	258
Foto 4.41	Kemudahan Pengangkutan Awam (Keretapi) Piawai untuk OKU-F	259
Foto 4.42	Kebebasan dan Hidup Berdikari	264
Foto 4.43	Pencapaian dalam Perniagaan	270
Foto 4.44	Pencapaian dalam Pertandingan Memasak	271
Foto 4.45	Pencapaian dalam Aktiviti Rekreasi	275
Foto 4.46	Ubat Anema untuk <i>Bowel Open</i>	279
Foto 4.47	<i>Pressure Sore</i> (Kudis Tekanan)	282

UMS
UNIVERSITI MALAYSIA SABAH

SENARAI SINGKATAN

AASP	<i>Asean Association of Social Psychology</i>
AD	<i>Autonomic Dysreflexia</i>
BO	<i>Bowel Open</i>
CP	<i>Cerebral Palsy</i>
DBP	Dewan Bahasa dan Pustaka
EVS	<i>European Values Survey</i>
FRGS	<i>Fundamental Research Grant Scheme</i>
GBS	<i>Gullain Barre Syndrome</i>
GNH	<i>Gross National Happiness</i>
GT	<i>Grounded Theory</i>
ICIDH	<i>International Classification of Impairments Disabilities and Handicaps</i>
IKSOKU-F	Instrumen Kebahagiaan Subjektif Orang Kurang Upaya-Fizikal
IPPA	<i>International Positive Psychology Conference</i>
JKM	Jabatan Kebajikan Masyarakat
OHI	<i>Oxford Happiness Index</i>
OKU	Orang Kurang Upaya
OKU-F	Orang Kurang Upaya-Fizikal
PCA	<i>Principal Component Analysis</i>
PU	<i>Past Urine</i>
PWB	<i>Psychological Well-Being</i>
SCI	<i>Spinal Cord Injury</i>
SDKSOKU-F	Skala Dimensi Kebahagiaan Subjektif Orang Kurang Upaya-Fizikal
SM	Sebelum Masihi
SSKSOKU-F	Skala Sumber Kebahagiaan Subjektif Orang Kurang Upaya-Fizikal
SWBI	<i>Sense of Well-Being Inventory</i>
SWLS	<i>Satisfaction with Life Scale</i>
UMS	Universiti Malaysia Sabah
UNCRPD	<i>United Nation Convention on the Rights of Persons with Disabilities</i>
WVS	<i>World Values Survey</i>
%	Peratus

SENARAI LAMPIRAN

Lampiran A	Protokol Temubual
Lampiran B	Sampel Sumber Dokumen
Lampiran C	Sampel Transkrip Responden
Lampiran D	Kesahan (<i>Member Checks</i>)
Lampiran E	Kesahan (<i>Peer Checks</i>)
Lampiran F	Surat Kebenaran Menjalankan Kajian
Lampiran G	Soal Selidik IKSOKU-F
Lampiran H	Semakan Pakar dan Semakan Penggunaan Bahasa IKSOKU-F oleh Dewan Bahasa dan Pustaka
Lampiran I	<i>Google Docs</i>
Lampiran J	Foto

UMS
UNIVERSITI MALAYSIA SABAH

BAB 1

PENDAHULUAN

1.1 Pengenalan

Apabila Aristotele bercakap tentang kebahagiaan, beliau tidak bercakap tentang kepuasan psikologi semata-mata sebaliknya menyentuh tentang perkembangan manusia, kemajuan berdasarkan kecemerlangan moral dan intelektual. Aristotle menyatakan terdapat empat perkara yang boleh membawa manusia ke arah kebahagiaan, 1) kebajikan moral yang berkaitan dengan hubungan sosial, 2) aspek intelektual dan kerohanian, 3) keperluan asas yang mencukupi dalam membolehkan manusia untuk memenuhi keperluan makanan, pakaian, rumah, dan 4) mempunyai nasib yang baik dan terhindar daripada penyakit dan kemalangan (Reeve, 1995). Aristotle percaya bahawa kemakmuran manusia atau kebahagiaan yang dicapai sebagai satu perkembangan potensi manusia. Kebahagiaan sebenar memerlukan kehadiran intelektual, kerohanian, sosial, moral, dan kebajikan secara menyeluruh dalam kehidupan.

Ahli falsafah menyatakan bahawa kebahagiaan berupaya untuk meningkatkan motivasi manusia (Diener, 1984). Menurut *World Happiness Report* (2012), masyarakat di sesebuah negara seharusnya menumpukan dan menggalakkan pencapaian kebahagiaan bagi warganegara mereka. Misalnya, Amerika Syarikat pentingkan konsep mengejar kebahagiaan; Ahli falsafah British pula memperkatakan mengenai "*greatest good for the greatest number*"; Bhutan pula telah dikenali kerana mengamalkan *Gross National Happiness (GNH)* berbanding *Gross National Product* sementara negara China komited memperjuangkan masyarakat yang harmoni.

Tidak dinafikan bahawa manfaat kebendaan yang dicapai di dunia tidak akan dapat memenuhi keperluan sebenar manusia sebaliknya kehidupan yang berbentuk kebendaan perlu seiring dengan keperluan penting manusia seperti tidak merasai penderitaan dan keperluan hidup, keadilan sosial dan merasai kebahagiaan. Justeru, baru-baru ini, negara Malaysia juga telah memberi tumpuan bukan sahaja

kepada kesejahteraan masyarakat dari aspek kebendaan malah kerajaan telah bersetuju memasukkan Petunjuk Kebahagiaan ke dalam konsep *Najibnomics* iaitu satu idea yang kreatif dan inovatif, polisi, strategi dan program yang diperkenalkan oleh Perdana Menteri, Datuk Seri Najib Razak untuk membawa negara kepada negara yang berpendapatan tinggi dan maju pada tahun 2020. Petunjuk kebahagiaan kebangsaan ini bertujuan untuk berkembang konsep bagi mengukur kesejahteraan masyarakat Malaysia (The Sunday Daily, 6 Disember 2012).

Usaha yang dijalankan oleh kerajaan Malaysia selari dengan saranan yang terkandung dalam *World Happiness Report (2012)* iaitu pihak kerajaan di sesebuah negara perlu memasukkan pengukuran dimensi afektif dan penilaian kebahagiaan yang sistematik selain daripada pengukuran khusus iaitu dari aspek ekonomi, sosial dan prestasi persekitaran. Dengan cara ini, kerajaan sesebuah negara dapat memantau kemajuan bagi konsep pembangunan lestari dan membandingkannya dengan pencapaian negara yang lain. Keperluan untuk mengukur dan menilai kebahagiaan bukan hanya kepada individu yang sihat tubuh badan namun golongan Orang Kurang Upaya juga perlu terlibat sama.

Justeru, kajian ini dijalankan untuk meneroka kebahagiaan subjektif Orang Kurang Upaya-Fizikal (OKU-F), membentuk Instrumen Kebahagiaan Subjektif OKU-F iaitu terdiri daripada dua skala iaitu Skala Dimensi Kebahagiaan Subjektif OKU-F (SDKSOKU-F) dan Skala Sumber Kebahagiaan Subjektif OKU-F (SSKSOKU-F). Bab pendahuluan ini menerangkan tentang latar belakang kajian mengenai kebahagiaan secara umum dan kebahagiaan dalam kalangan Orang Kurang Upaya-Fizikal (OKU-F). Di samping itu, bab ini juga menjelaskan permasalahan kajian, persoalan kajian, tujuan kajian, kepentingan kajian, skop kajian dan kesimpulan.

1.1.1 Latar Belakang Kajian

Individu yang bahagia biasanya menikmati kejayaan dalam beberapa bidang kehidupan termasuk persahabatan, perkahwinan, pekerjaan, tugas, pendapatan, kesihatan mental dan kesejahteraan psikologikal (Gilbert, 2006; Haidt, 2005; Lyubomirsky, King dan Diener, 2005; Meyers dan Diener, 1995; Ryff dan Keyes, 1995). Menurut Wilson (1967), individu yang bahagia mempunyai tahap kesihatan

yang baik, berpendidikan, personaliti jenis ekstrovert, optimistik, tidak bimbang, beragama, moral kerja yang tinggi, dan mempunyai aspirasi hidup. Diener *et al.* (1985) menyatakan bahawa kebanyakan manusia memiliki perasaan positif dan tidak hanya sentiasa berada dalam keadaan perasaan yang kecewa, murung dan bimbang kerana setiap peristiwa yang dilalui dalam kehidupan seharian memberi pengaruh ke atas emosi dan menghasilkan makna kehidupan tersendiri.

Lyubomirsky, Sheldon dan Schkade (2005) mencadangkan bahawa tahap kebahagiaan individu disebabkan oleh tiga faktor iaitu 1) titik set kebahagiaan individu tersebut, yang mana ditentukan secara genetik, tetap, dan stabil, 2) faktor keadaan termasuk kualiti peribadi (contoh: umur, jantina dan sejarah hidup), kejadian (contoh: perkahwinan, pengangguran dan persaraan) dan situasi (contoh: negara, lokasi dan budaya); dan 3) tindakan yang berniat, seperti apa dan bagaimana mereka berfikir dalam menjalani kehidupan seharian. Ketiga-tiga faktor ini merangkumi "senibina kebahagiaan lestari" (Lyubomirsky *et al.*, 2005). Tidak dinafikan bahawa mengejar kebahagiaan selepas mengalami ketidakupayaan perlu mempertimbangkan senibina afektif ini kerana salah satu sebab ciri orang yang bahagia adalah kurang melakukan refleksi diri yang negatif berbanding dengan individu yang tidak bahagia, kurang mengalami kesukaran yang dihadapi dan bangkit semula lebih cepat daripadanya dan bertindakbalas kepada peristiwa hidup yang menyedihkan dengan cara positif (Abbe, Tkach, dan Lyubomirsky, 2003).

Satu lagi sebab adalah beberapa aspek kebahagiaan berikutan kejadian ketidakupayaan mungkin secara relatif imun terhadap intervensi pemulihan. Meskipun kenyataan menyebut tentang kepentingan mengenai aspek kebahagiaan selepas mengalami ketidakupayaan, namun tidak banyak kajian dilakukan bagi meneroka dimensi dan sumber kebahagiaan dalam kalangan golongan Orang Kurang Upaya (OKU). Sebaliknya ramai pengkaji lebih berminat mengkaji kesejahteraan subjektif (Melton dan Schulenberg, 2008; Morgan dan Farsides, 2007, 2008; Compton, 2000, 2001; dan Diener, 1984, 1994, 2000).

Golongan OKU merupakan sebahagian daripada masyarakat. Oleh itu, mereka mempunyai kesaksamaan hak dan peluang untuk menjalani kehidupan

seperti anggota masyarakat yang lain. Pendekatan berasaskan hak juga perlindungan wajar digunakan bagi menjamin kepentingan dan kesejahteraan OKU (Jabatan Perkhidmatan Kebajikan Am, Sabah, 2013). Statistik terkini yang dikeluarkan oleh Kesatuan Kesihatan Sedunia (WHO) menganggarkan negara seperti Malaysia mempunyai 15% atau 4.2 juta penduduk dari golongan OKU (Zaliha Omar *et al.*, 2011).

Dalam rekod pendaftaran oleh Jabatan Kebajikan Masyarakat Malaysia, seramai 359,203 Orang Kurang Upaya (1.24%) telah didaftarkan sehingga tahun 2011 daripada jumlah populasi penduduk Malaysia sehingga tahun 2011 iaitu seramai 28,964,300 orang (<http://www.statistic.gov.my/portal/index>. Jadual 1.1 menunjukkan bilangan OKU dan bilangan penduduk sehingga tahun 2011 mengikut negeri di Malaysia.

Jadual 1.1: Statistik OKU dan jumlah penduduk mengikut negeri di Malaysia sehingga tahun 2011

Bil	Negeri	Bilangan OKU*	Bilangan Penduduk**
1	Selangor	51,238	5, 577, 400
2	Johor	43,610	3, 401, 800
3	Perak	34,630	2, 397, 600
4	W.P. Kuala Lumpur	25,940	1, 694, 500
5	Kelantan	31,611	1, 615, 200
6	Kedah	26,829	1, 973, 100
7	Sabah	19,938	3, 316, 400
8	Pulau Pinang	23,183	1, 593, 600
9	Terengganu	21,398	1, 074, 000
10	Sarawak	18,038	2, 516, 200
11	Negeri Sembilan	18,172	1, 042, 900
12	Melaka	18,325	833, 000
13	Pahang	19,822	1, 524, 800
14	Perlis	5,587	237, 500
15	WP Labuan	886	89, 800
16	WP Putrajaya	-	76, 400
	JUMLAH	359,203	28, 964, 300

* Sumber: Jabatan Kebajikan Masyarakat Malaysia (2013)

** Sumber: Jabatan Perangkaan Malaysia (2013)

Jadual 1.2 pula memaparkan Statistik OKU dan jumlah penduduk pada tahun 2000 – 2011 di negeri Sabah. Berdasarkan Jadual 1.2, sepanjang 11 tahun, terdapat pertambahan atau peningkatan jumlah OKU yang berdaftar dengan JKM di